

שיעור גובה "פתח" מפתחו של היכל, ומקשינן:

ורבנן, אי מפתחו של היכל הוא דגמירי — ליבעו נמי דלתות בפתח המבוי, כפתח ההיכל שהיו לו דלתות? (4)

אלמה תנן: הכשר מבוי:

בית שמאי אומרים: לחי [עמוד נעוץ ליד אחד מכתלי המבוי בפתחו של מבוי] וקורה ביחד הם המכשירים את המבוי לטלטל בו [רא' ציור 1].

ובית הלל אומרים: או לחי או קורה, אבל דלתות לכולי עלמא לא בעינן, ואף על גב דבפתח ההיכל היו דלתות? [רא' ציור 2].

ומשנינן: דלתות היכל — לצניעות בעלמא הוא דעבידן, כדי שלא יוכלו לראות אל תוך ההיכל, ואין ללמוד משם שבלא דלתות לא מיקרי "פתח".

תו מקשינן: אלא מעתה, דילפת שיעור פתח מפתחו של היכל — לא תיהני ליה לפתח הרחב יותר מעשר אמות צורת הפתח!

דהא פתח ההיכל צורת הפתח הויא לו, ואפילו הכי עשר אמות הוא דרויח [היה רחב] ולא יותר, ולרב יש ללמוד כל שיעור הפתחים מפתח ההיכל.

אלמה מדוע תנן במשנתנו: אם יש לו צורת הפתח, אף על פי שרחב מעשר אמות אינו צריך למעט?!

ומשנינן: מידי הוא טעמא, הרי כל עיקרו של דבר זה, דילפינן מפתח היכל לשיעור "פתח", אינו אלא לרב, שהוא זה שאמר לעיל דילפינן מפתחו של היכל. ולדידיה הוא דמקשינן דממילא לא ליהני לפתח רחב צורת הפתח!

וכיון שכן לא קשה מידי.

דהא מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב, קמיה דרב, בהיותו לפני רב, כפי הכתוב במשנתנו: אם יש לו צורת הפתח, אף על פי שרחב מעשר אמות אינו צריך למעט.

וכששמע רב שכן שנה רב יהודה, אמר ליה רב לרב יהודה: אתנייה [תשנה] לו לחייא בנין בלשון הזה: צריך למעט!

ורב לשיטתו אזיל, דילפינן מפתח היכל. וכיון שהיה בו צורת הפתח ולא היה רחב יותר מעשר אמות, אין להכשיר פתח רחב יותר מעשר אמות, אפילו יש לו צורת הפתח.⁽⁵⁾

תו מקשינן לרב: אלא מעתה, שפסול קורה גבוהה, מפתח היכל ילפינן לה. לא תיהני א-ג ליה לפתח מבוי שיש בו קורה גבוהה

אף פתח המבוי הגבוה הרבה הוי בכלל "פתח". תוספות הרא"ש, וראה רשב"א וריטב"א לקמן דף ג. בדברי רב נחמן בר יצחק.

4. יש מפרשים: רק בפתח גבוה הוא דמקשינן דליבעו דלתות, ויש מפרשים דבכל פתח מבוי מקשינן דליבעו דלתות — תוספות.

5. וכתבו התוס' לקמן ו א ד"ה רב שגם רב מודה בצורת הפתח, שהיא מדאורייתא, שבכוחה לסגור מקום הפתוח למעלה מעשר אמות. ורק ביחס להתיר טלטול במבוי מדרבנן סבר רב שלא התירו חכמים במבוי שפרוץ למעלה מעשר אמות אפילו אם יש לו צורת הפתח.]

מעשרים להכשירו, אפילו אי עביד **אמלתרא** [דבר המושך את העין, ובהמשך הגמרא מפרשין לה].

דהא לפתח ההיכל נמי **אמלתרא** הויא ליה. **ואפילו הכי**, רק עשרים אמה הוא דגבוה ולא יותר!

דהכי **תנן** במסכת מדות: **חמש אמלתראות של מילה** [עץ שגדלים בו עפצים] **היו על גביו של פתח ההיכל**, זו **למעלה מזו**, וזו **למעלה מזו**.

והשתא תיקשי, אמאי מהני אמלתרא לקורה גבוהה להכשירה, וכדמפרש הגמרא לקמן.

אלא, עד שלא סיים המקשן להקשות פריך תלמודא עלה.

ופרכינן אקושיין: **והאי דקשיא לך**, שמוכח מפתח ההיכל, שלא נעשה גבוה יותר מעשרים אמה על אף שיש לו אמלתרא, שאין אמלתרא מועילה — **מאי תיובתא** היא?

דילמא, כי תניא ההיא דהיה בפתח **אמלתראות** — דוקא **באולם** הוא דתניא לה. דהא בפתח האולם מיירי ההיא מתניתין.

אבל לפתח ההיכל יש לומר שלא היו לו אמלתראות!?

ודחינן: **והאי** — **מאי קושיא** היא על קושייתנו?

והרי שפיר מוכח שהיו אמלתראות אף לפתח היכל.

כי **דילמא** הכי גמירי לה: **תבנית היכל** — **כתבנית אולם**, [ריטב"א] ואף לפתח ההיכל היו אמלתראות.

והשתא הדרינן לסיים הקושיא על רב:

כיון שאף בפתח ההיכל היו אמלתראות, ולא היה פתחו יותר מעשרים, תיקשי:

אלמה למה אמר רבי אילעא אמר רב שאמלתרא מועילה.

שהרי מצינו כי רב עצמו אמר את שתי ההלכות הללו בקורת המבוי:

א. אף על גב שקורה אינה כשירה אלא אם כן היא בריאה וחזקה כדי לקבל עליה אריח [חצי לבניה של שלשה טפחים] [דא' ציור 1], מכל מקום אם **רחבה הקורה ארבעה טפחים**, הרי היא כשירה **אף על פי שאינה בריאה** כדי לקבל אריח [דא' ציור 2].

ב. **ואם יש לה לקורה אמלתרא**, הרי **אפילו** אם **גבוהה הקורה יותר מעשרים אמה** — **אינו צריך למעט**.

ואם כן, תיקשי מפתח ההיכל, שהיה לו אמלתרא, אמאי לא עשו אותו גבוה יותר, כמו פתח האולם, שהרי היו לו אמלתראות. והרי לרב גופיה מפתח ההיכל ילפינן לה!?

אמר תירץ רב יוסף: הא דמהני **אמלתרא** לקורה גבוהה — לאו רב אמרה, אלא **מתניתא היא**.

והשתא לא תיקשי לך סתירת דברי רב אהדדי.

וממתניתא נמי לא תיקשי לרב.

כי **מאן קתני לה**?! הרי אין ידוע מי הוא זה אשר שנאה להאי מתניתא?! ודילמא משבשתא היא, ואין להקשות ממנה.

אלא, על כרחך, מאי אית לך למימר ליישב את סתירת הברייתות?
שפלוגתא דתנאי היא!

התנא של הברייתא הראשונה לעיל סבירא ליה דילפינן מפתחו של היכל, ואמלתרא באמת לא מהני.

ואילו הך ברייתא הסוברת דאמלתרא מהני, על כרחך סבירא ליה טעמא אחרנא בהא דקורה למעלה מעשרים פסולה. [ויבואר הטעם לקמן בהמשך הגמרא]

וכיון שכן, לדידי נמי לא יקשה מברייתא דאמלתרא.

כי לדידי נמי — תנאי היא.

ואנא, סבירא לי כתנא דברייתא דלעיל. ואכן אמלתרא לא מהני לקורה הגבוהה מעשרים.

רב נחמן בר יצחק אמר: בלא דברי רב [דאמר: תנא דברייתא לעיל "מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה יותר מפתחו של היכל, ימעט" — סבר, דטעמא דרבנן משום דילפי לה מפתחו של היכל, ומתוך כך קשיין מתנייתא אהדדי], אנא הוה אמינא: דמתנייתא אהדדי לא קשיין.

כי יש לומר דאף לתנא דהך ברייתא טעם הפסול אינו משום דהוי יותר מפתחו של היכל.

אלא: לרבנן דפסלי קורה למעלה מעשרים, טעמא דפסולה — מאי?

משום הכירא. שהקורה למעלה מעשרים אינה נראית. ואנן בעינן דליחזו אינשי, וידעו

אמר אביי: והא רב המא בריה דרבה בר אבוח הוא זה שקתני לה. וכיון שהוא השונה את הברייתא הזו, היא אינה ברייתא משובשת.

ואם כן: ותיחוי אמלתרא מתנייתא [לו יהי כדבריך דברייתא היא ולא מימרא דרב], סוף סוף: ותיקשי מהך מתנייתא לרב.

דהא מהך ברייתא מוכח שאין ללמוד מפתח ההיכל, שיש לו אמלתרא, ודלא כרב, שלמד מפתח היכל.

כי אם למדים מפתח ההיכל שהיה רק עשרים אמה, על אף שהיה לו אמלתרא — היכי מהני אמלתרא לקורה הגבוהה יותר מעשרים אמה!?

ומשינינן: אמר לך רב: כיון דמתנייתא היא — אין מכאן סתירה לדברי.

כי גם אם דל אנא מהכא [הוצא דברי מכאן], הרי הנך תרי מתנייתא ברייתות:

א. הא דתניא לעיל: מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה, יותר מפתחו של היכל ימעט. דמשמע דרבנן מפתחו של היכל ילפי לה.

ב. הך ברייתא דעסקינן בה, דמהני אמלתרא לקורה גבוהה להכשירה.

מי לא קשיין שתי ברייתות אלו אהדדי? וכי אינם סותרות זו לזו?!

והא מהברייתא הראשונה מוכח כדברי, שמפתח היכל ילפינן לה.

ומאידיך ברייתא מוכח שלא מפתח היכל ילפינן לה, דאם כן לא הוי מהני אמלתרא.

דתקנתא עבוד, ולא ליתי לאחלופי מבוי ברשות הרבים!

והאי דקתני בברייתא: "יתר מפתחו של היכל" אין הכוונה כהבנת רב, שפסול קורה למעלה מעשרים הוא משום פתחו של היכל. אלא, רק סימנא בעלמא נקט התנא דברייתא, ששיעור גובה קורה הוא כשיעור פתחו של היכל, שהוא עשרים, כדי שלא תחליף הגירסא, ותשנה דשיעור גובה קורה שלשים או ארבעים.

והשתא, ממילא לא קשיין מתנייתא אהדדי. כי אף להך ברייתא מהני שפיר אמלתרא, שעל ידי האמלתרא המושכת את העין ניכרת הקורה אף למעלה מעשרים אמה.

ומקשינן עלה: ורב נחמן בר יצחק, דסבירא ליה דטעמא דרבנן דפסלי קורה למעלה מעשרים טעמייהו משום דליכא הכירא, וטעמא דרבי יהודה דמכשיר, משום דסבירא ליה דאף למעלה מעשרים איכא הכירא:

הניחא אי לא סבירא ליה בטעמא דסוכה הגבוהה למעלה מעשרים אמה שהיא פסולה לדעת חכמים [וכשירה לדעת רבי יהודה, וכדאיתא בסוכה דף ב א] כהא דאמר רבה לקמן בסמוך, ניחא, ולא קשה מידי!

אלא, אי סבירא ליה לרב נחמן בר יצחק כהא דאמר רבה,

דאמר רבה: הטעם שפסולה סוכה שהסך שלה הוא למעלה מעשרים אמה — משום דכתיב בענין סוכה "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים". ודרשינן: עשה סוכה — דהיינו סך — ששיבתה ניכרת לך! [רש"י סוכה דף ב.]

לפי שעד עשרים אמה אדם יודע שדר בסוכה. למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה, משום דלא שלטא ביה [בסכך] עינא, ואין ישיבתה ניכרת, לפיכך פסולה!

תיקשי, כי אלמא, גבי סוכה נמי בהכירא פליגי חכמים דפסלי סוכה למעלה מעשרים ורבי יהודה דמכשיר.

ואם כן: איפלוגי חכמים ורבי יהודה בתרתי [בסוכה ובמבוי] למה להו, והא בחד טעמא פליגי?

ומשנינן: שפיר איכא למימר דאף רב נחמן בר יצחק סבירא ליה כטעמא דרבה. ומכל מקום צריכא מתניתין להשמיענו פלוגתת חכמים ורבי יהודה בסוכה ובמבוי!

דאי אשמעינן רק גבי סוכה, הוה אמינא בהא דסוכה דוקא קאמר רבי יהודה דאיכא הכירא אף למעלה מעשרים, כיון דסוכה לשיבה עבידא, ומתוך שיושב ומתעכב שם, שלטא ביה בסכך עינא דיושב.

אבל מבוי, דלהילוך עביד, ואינו מתעכב שם, אימא מודה להו רבי יהודה לרבנן דלמעלה מעשרים אין הקורה ניכרת.

ואי אשמעינן פלוגתייהו רק בהא דמבוי. הוה אמינא דרק בהא דמבוי דלהילוך עביד קאמרי רבנן דליכא הכירא למעלה מעשרים.

אבל בהך דסוכה, דלישיבה עבידא, אימא מודו ליה רבנן לרבי יהודה דאיכא הכירא אף למעלה מעשרים.

משום הכי צריכא להשמיענו פלוגתייהו גם בסוכה וגם במבוי.

והשתא הדריןן לפרושי מאי אמלתרא?

ופליגי בה אמוראי:

רב חמא בריה דרבה בר אבוח אמר: קיני [שובכים], כדוגמת שובכים של עופות היו מעל פתח האולם, ואם עשה כן בסביבות הקורה מהני, אפילו אם היתה גבוהה למעלה מעשרים!

כי אתא כשהגיע רב דימי מארץ ישראל לבבל, **אמר:** אמרי במערבא [בארץ ישראל]: אמלתראות — הם הקורות עצמן כשהן פסקי דארזא [כלונסאות של ארז ארוכים], ומצוירין בצוירים. ומתוך חשיבות הקורה עצמה, שהיא מעץ חשוב, ומתוך שהיא מצוירת, מביטין בה כל בני אדם בעברם שם. ואיכא הכירא אפילו בגובה מעשרים אמה.⁽⁶⁾[רא' ציור]

מאן דאמר שאמלתראות הינן הקורות עצמן כשהן עשויות פסקי דארזא, סבר כי כל שכן קיני מהני. לפי שצורות הקיני הן דבר חשוב ומילתא דתמיהא היא, ומתוך כך שמסתכלים אנשים בקיני יראו גם את הקורה, ובכך איכא הכירא אפילו כשהקורה היא למעלה מעשרים אמה.

אבל **מאן דאמר:** קיני, סבירא ליה דרק קיני מהני, אבל קורות העשויות פסקי דארזא לא מהני אם הן למעלה מעשרים כדי להכשירן.

והוינן בה: **ומאן דאמר פסקי דארזא מהני — מאי טעמא?**

אי משום דנפיש משכיה [שארוכין הן

הרבה] ומתוך כך רואים אותן האנשים וממילא רואים אף את הקורה, ואיכא הכירא.

והא סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים, דנפיש משכיה דסכך [שהסכך ארוך, שהוא מונח על כל הסוכה], ומכל מקום קאמרי רבנן [דפליגי ארבי יהודה במשנה דסוכה דמייתנין לעיל דף ב א] דלא מהני, לפי שאין הסכך נראה ליושב בסוכה, וכדמפרשינן לה לעיל.

ואם כן, קורה העשויה כלונסאות ארוכים לא עדיפא מסכך הסוכה, ומאי טעמא מהני?!

ומשנינן: **אלא**, היינו טעמא דפסקי דארזא מהני לקורה, דכיון דקא חשיבי הכלונסאות — אית ליה קלא שהם מונחים שם, ומסתכלין בהם, ומתוך כך רואים את הקורה.

גובה הקורה במבוי וגובה הסכך בסוכה הוא שוה — עשרים אמה.

ואם כי הקורה היא רק תקנת חכמים ואילו הסכך הוא חלק ממצות סוכה מהתורה, דנה הגמרא להלן אם יש להשוות את דיניהם.

שני ענינים נידונים בסוגיה שלפנינו:

האחד, מהי ההלכה במקרה שחלק מן הקורה או חלק מהסכך נמצאים מעל עשרים אמה וחלק תוך עשרים.

השני, האם השיעור של עשרים אמה נאמר בחלל שבין הקורה והסכך לרצפה, שאסור שיהיה בחלל עשרים אמה. או שהשיעור נאמר בקורה ובסכך עצמם, שהם לא יהיו

6. רבינו יהונתן. אבל ברשב"א בעבודת הקודש לא הזכיר צוירים.

אבל אם אירע כן בסכך של סוכה — פסול הסכך.

והוינן בה: **מאי שנא במבוי דכשר**, למרות שמקצת הקורה למעלה מעשרים, בהכרח משום **דאמרינן "קלוש"**, שרואין כאילו ניטל אותו העובי היוצא למעלה מעשרים, וחשבינן לה כאילו היא קורה דקה הנמצאת תוך עשרים. [עיי' בסוף ההקדמה לסוגייתנו].

אי הכי, **סוכה**, שיש בה מקצת סכך גם למעלה מעשרים אמה, **נמי לימא** בה "קלוש" לסכך שמלמעלה, ונכשירנה?!

ומשנינן: בסכך אי אפשר לומר "קלוש", כיון **דאי קלשת** לאותו חלק שלמעלה מעשרים ונחשיבנו כאילו הוא אינו כאן — **הויא** לה הסוכה **חמתה מרובה מצילתה**.⁽⁸⁾

ומקשינן: לדברין, **הכא** בקורת מבוי **נמי**, יש לך לפסול את הקורה. משום **דאי קלשת** לאותו חלק קורה שהוא למעלה מעשרים, **הויא** לה הקורה שלמטה מעשרים קורה **הניטלת ברוח**, דלא מהני. דהא מהאי טעמא בעינן שתהא הקורה בריאה כדי לקבל אריח.⁽⁹⁾

אלא מאי טעמא לא פסלת בקורה אף על גב דאי קלשת הויא לה קורה הניטלת ברוח?

למעלה מעשרים אמה, אבל אם הם נמצאים בדיוק בקו של עשרים אמה, כשתחתיים עשרים אמה חלל, הרי הם כשרים.

הסוגיה מורכבת מכמה וכמה מהלכים המשתנים מקצה לקצה, וגם הראשונים נחלקו במהות השאלות הללו, מקצה לקצה.

עצם השאלה מהו החסרון בקורה שחלקה נמצא מעל עשרים אמה לא נתבאר בדברי הראשונים.

ויתכן, שהוא פשוט, שמתייחסים לקורה כיחידה אחת שלימה, ואם חלק מהיחידה נמצא למעלה מעשרים אמה הרי זה יוצר חסרון גם בחלק שתוך עשרים אמה.

וכך מסתפקת הגמרא:

א. אם אירע שהיתה **מקצת קורה** של מבוי נמצאת **בתוך עשרים** אמה, וה**מקצת** האחרת של הקורה היתה נמצאת בגובה של **למעלה מעשרים** (רא' ציור 1).

ב. וכן אם אירע שהיה **מקצת סכך** של סוכה נמצא **בתוך עשרים**, ומקצת סכך נמצא **למעלה מעשרים**⁽⁷⁾ (רא' ציור 2):

אמר רבה: בקורת **מבוי** — **כשר הכשר** המבוי בקורה הזאת.

7. יש מפרשים: שאותו חלק המונח בתוך עשרים יש בו שיעור סכך, שהוא "צלתה מרובה מחמתה". אבל אם אין בו שיעור סכך בפני עצמו אלא עם אותו חלק המונח למעלה מעשרים, לא מיירי הכא, דפשיטא דפסול. ויש מפרשים: שאין באותו חלק המונח בתוך

עשרים שיעור סכך. תוספות.
8. אי משום שמייירי שאותו חלק אין בו שיעור דצלתה מרובה מחמתה — לפירוש בתרא. אי משום דאם טיטול החלק שלמעלה מעשרים יתפור החלק הנשאר ברוח ולא ישאר בו שיעור דצילתה מרובה מחמתה — לפירוש קמא.

מדאורייתא, אחמירו בה רבנן וחששו שמא תיפסל.

אבל מבוי שכל חיובו בקורה הוא רק מדרבנן, לא אחמירו ביה רבנן ולא חששו שמא תיפסל.

רב אדא בר מתנה מתני להא שמעתא דרבה דלעיל איפכא:

אמר רבה: בקורת מבוי שחלקה למטה מעשרים, פסול.

בסכך של סוכה שחלקו למטה מעשרים, כשירה.

והכי תמהינן עלה: מאי שנא סוכה דכשירה, דאמרינן "קלוש", במבוי נמי לימא "קלוש"?

שמא תאמר: בקורה ליכא למימר "קלוש", משום דאי קלשת הוי לה קורה הניטלת ברות, דלא מהני.

הכא נמי בסוכה, היה לך לפסול משום דאי קלשת, הויא לה חמתה מרובה מצילתה.

אלא, מאי טעמא לא פסלת בסוכה, משום דעל כרחך, נעשית צילתה מרובה מחמתה.

הכא נמי בקורה לא תפסול, משום דעל כרחך נעשו כשפורדין של מתכת.

אמר רבא מפרזקיא: סוכה, דליחיד היא עשויה ועליו לבדו מוטל לדאוג להכשר הסוכה, לא חיישינן שמא ינטל עובי הסכך שלמטה מעשרים ותיפסל הסוכה, דודאי רמי אנפשיה [יתן לבון] ומדבר [ויזכר] שנפסלה הסוכה, ויתקננה.

משום דעל כרחך, נעשו [נעשית] הקורה בחלקה שלמטה מעשרים, כאילו היא עשויה משפורדין של מתכת שאינן ניטלין ברוח.

שהרי אין אנו נוטלין אותו חלק שלמעלה מעשרים, ורק "רואין" כאילו היינו נוטלים אותו, ועל כן כשירה הקורה.

ואם כן, הכא נמי בסוכה, נימא שלא איכפת לן במה שאנו "רואין" כאילו ניטל הסכך שלמעלה מעשרים, ואף על גב שמתוך כך יהא הסכך שלמטה מעשרים חמתה מרובה מצילתה. שהרי אין אנו נוטלים אותו באמת ורק "רואין" כן. ואם כן, על כרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה?

ומפרקינן: אמר, תירץ, רבא מפרזקיא: טעמא דפסלינן הוא משום דחיישינן שמא ינטל החלק שלמטה מעשרים ולא ישים לבו לכך, וישאר רק אותו חלק שלמעלה מעשרים, שהוא, בפני עצמו, פסול בודאי.

והחילוק שבין סוכה למבוי, הוא:

סוכה, דליחיד היא עשויה, הרי אם ינטל הסכך שלמטה מעשרים לא מדבר [לא ישים לבו], ועל כן פסולה הסוכה מחשש שמא ינטל.

אבל מבוי, דלרבים הוא עשוי, מדברי אהרדי, שסתמא ישים אחד מני רבים לבו לכך, ויזכיר לאחרים שנפסלה הקורה, ויתקננה.

רבינא אמר טעמא אחרנא להא דבסוכה חיישינן שמא ינטל הסכך שלמטה מעשרים, ובמבוי לא חיישינן:

סוכה שפסולה כשהיא למעלה מעשרים